

**Individualna procena – Ulaz u
pravosuđe usmereno na dete:**

Međunarodni standardi ljudskih prava

Decembar 2021. godine

Working together
for children in criminal
proceedings

Terre des hommes
Helping children worldwide.

Projekat FOKUS sufinansira Program Evropske unije za prava, jednakost i državljanstvo (2014-2020)

Odricanje od odgovornosti

Sadržaj dokumenta *Individualna procena – Ulaz u pravosuđe usmereno na dete: Međunarodni standardi ljudskih prava* odražava isključivo stavove autora koji je jedini za njih odgovoran. Evropska komisija ne prihvata bilo kakvu odgovornost za moguće korišćenje informacija koje on sadrži.

Sadržaj

Zahvalnost.....	4
O projektu FOKUS	5
Uvod.....	7
1. Ujedinjene nacije.....	8
1.1 Vodeći principi	8
1.2 Ključni članovi koji se odnose na decu u kontaktu sa pravosudnim sistemom	8
a) Deca žrtve	8
b) Osumnjičena i/ili optužena deca	9
1.3 Opšti komentari	9
2. Savet Evrope.....	14
2.1 Konvencija sa Lansarotea	14
2.2 Smernice Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta	14
2.3 Smernice o zaštiti dece	15
3. Evropska unija	16
3.1 Strategija o pravima deteta Evropske unije iz 2021. godine.....	16
3.2 Povelja EU o osnovnim pravima	16
3.3 Direktive relevantne za osumnjičenu decu i decu žrtve	17
a) Osumnjičeno dete.....	17
Član 7 - Pravo na individualnu procenu.....	17
Član 22. Individualna procena žrtava u cilju utvrđivanja specifičnih potreba zaštite	20
b) Deca žrtve	20

Zahvalnost

Dokument **Individualna procena – Ulaz u pravosuđe usmereno na dete: Međunarodni standardi ljudskih prava** izrađen je u okviru projekta FOKUS i predstavlja deo FOKUS alata i resursa. Međunarodni standardi ljudskih prava predstavljaju rezime standarda koji se primenjuju na individualnu procenu okolnosti i potreba dece u krivičnom postupku.

Anemike Voltuis, istraživačica, medijatorica i trenerkinja, je preuzela vodeću ulogu u izradi istraživanja, uz dragocen doprinos eksperata na projektu FOKUS, kao i Silvije Randaco, ekspertkinje za maloletničko pravosuđe, Rebeke O'Donel (Child Circle), Mariame Dialo, regionalne menadžerke programa za pristup pravdi Regionalne kancelarije Terre des hommes za Evropu, i Orinde Đoni, regionalne koordinatorke projekta FOKUS.

0 projektu FOKUS

FOKUS¹, projekat koji finansira Evropska unija (2020 – 2022), usmeren na promovisanje i podržavanje ispunjenja obaveza koje propisuje EU u pogledu sprovođenja **individualnih procena potreba i okolnosti dece uključene u krivični postupak, bilo da li su žrtve, optuženi ili osumnjičeni**. Ove obaveze su utvrđene u tri direktive EU koje se odnose na borbu protiv seksualnog zlostavljanja i eksploatacije dece², prava žrtava³ i procesne zaštitne mere⁴, prenete u nacionalno pravo, a ponekad i dopunjene nacionalnim pravom.

Krajnji cilj ovog projekta je da podrži pravosuđe usmereno na dete i da obezbedi da deca u kontaktu sa zakonom, bilo da su žrtve ili optužena, dobiju individualizovani tretman i da imaju pristup personalizovanoj podršci i odgovorima, uključujući i kroz procese restorativne pravde. Partneri na projektu FOKUS vide sprovođenje **procesa pouzdane i multidisciplinarnе individualne procene kao ulaz u pravosuđe usmereno na dete**. FOKUS je naročito usmeren na sledeće:

1. Stvaranje sistematičnih praksi individualne procene koji se češće primenjuju u slučaju dece uključene u krivični postupak.
2. Izgradnja znanja, kapaciteta i veština profesionalaca koji se bave maloletničkim pravosuđem u vezi sa standardima, alatima, postupcima i procesima u korišćenju multidisciplinarnih individualnih procena dece u krivičnim postupcima.
3. Izgradnja znanja i kapaciteta dece u vezi sa pravima koja imaju u krivičnopravnom sistemu i osnaživanje dece da postanu pokretači promena i zalažu se za pravosuđe usmereno na dete.

Projekat je omogućio učenje kroz međunarodnu razmenu praksi između pet ciljnih zemalja: Bugarske, Grčke, Srbije, Rumunije i Holandije. Partneri na projektu FOKUS su identifikovali raskorak između teorije i prakse sprovođenja individualne procene, odnosno nedostatke koji su rešavani tako što su profesionalcima pruženi novi, praktični alati i resursi za primenu i sistematizovanje procesa i prakse individualne procene u njihovim zemljama.

Glavni FOKUS alati i resursi koji su izrađeni su sledeći:

1. FOKUS standardi: pružaju vodeće principe za sprovođenje individualnih procena za decu koja su uključena u krivični postupak, uključujući poštovanje Povelje o osnovnim pravima i Konvencije UN o pravima deteta (alat)
2. Alat za samostalno razmatranje primene FOKUS standarda: prati FOKUS standarde i pomaže relevantnim akterima i profesionalcima u razmatranju toga kako se standardi primenjuju ili kako se mogu bolje primeniti u njihovoj praksi ili u nacionalnim sistemima (alat)

¹ <https://tdh-europe.org/our-work/focus-on-my-needs-working-together-for-children-in-criminal-proceedings-/7144>

² Direktiva 2011/93/EU o borbi protiv seksualnog zlostavljanja i seksualne eksploatacije dece i dečije pornografije.

³ Direktiva 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela.

⁴ Direktiva (EU) 2016/800 o procesnim zaštitnim merama za decu koja su osumnjičena ili optužena u krivičnom postupku.

3. FOKUS - Alat za mapiranje: pomaže relevantnim akterima da preispitaju situaciju u pogledu razvoja procesa individualne procene (alat)
4. FOKUS - Referentna tabela napretka: pomaže relevantnim akterima da identifikuju radnje za postizanje poboljšanja (alat)
5. FOKUS - Alat za planiranje pilotiranja: pomaže relevantnim akterima da planiraju aktivnosti pilotiranja kako bi poboljšali procese individualne procene (alat)
6. FOKUS - Rezime istraživanja individualnih procena dece u Evropi (resursi)
7. Međunarodni standardi ljudskih prava koji se primenjuju na prakse individualne procene (resursi)
8. Pitanja i odgovori o individualnoj proceni – Ulaz u pravosuđe usmereno na dete: ključni pojmovi i česta pitanja (resursi).
9. Materijali za podizanje kapaciteta na projektu FOKUS: priručnik za obuku, tehnički interfejs platforme i modul za e-učenje.

Uvod

Ovo je kratak pregled ključnih izvora zakona o multidisciplinarnim individualnim procenama okolnosti i potreba dece koja su uključena u krivičnopravne postupke na međunarodnom nivou i na nivou EU. Sadrži informacije koje su osnova za FOKUS standarde i materijale za obuku.

Takođe se odnosi na Konvenciju UN o pravima deteta, relevantne opšte komentare koje je izdao Komitet UN za prava deteta, Povelju EU o osnovnim pravima i nekoliko direktiva EU, koje propisuju obaveze u vezi sa decom uključenom u krivične postupke. Odnosi se i na dokumenta Saveta Evrope, naročito na Konvenciju sa Lansarotea i Smernice Saveta Evrope o pravosuđu po meri po meri deteta.

1. Ujedinjene nacije

Konvencija o pravima deteta je obavezujuća međunarodna konvencija o ljudskim pravima koju je ratifikovao najveći broj zemalja i koja pruža smernice vladama i profesionalcima koje mogu da utiču na interakciju sa decom žrtvama i osumnjičenom decom. Izraz „individualne procene“ se ne koristi u tekstu iz 1989. godine, ali je u njega ugrađena **ideja o tome da bi decu trebalo proceniti kako bi se utvrdilo kako su uključena i šta im je potrebno kada dođu u kontakt sa pravosudnim sistemom**. Takođe pominjemo vodeće principe i ključne članove Konvencije koji se odnose na maloletničko pravosuđe i zaštitu dece od nasilja i koji se bave korišćenjem individualnih procena za utvrđivanje okolnosti i potreba dece, kao i za usmeravanje profesionalaca.

1.1 Vodeći principi

Dobro je ponoviti vodeće principe Konvencije o pravima deteta: U skladu sa ciljevima Konvencije o pravima deteta, najbolji interes deteta treba da bude od prvenstvenog značaja u svim odlukama koje se odnose na decu (član 3), tj. svako ljudsko biće do osamnaeste godine života. Deca se ne smeju diskriminisati po bilo kom osnovu (član 2), imaju pravo na život, zdravlje i razvoj (član 6) i treba im pružiti mogućnost da se čuje njihovo mišljenje i da tako učestvuju u svim pitanjima koja se na njih odnose (član 12).

1.2 Ključni članovi koji se odnose na decu u kontaktu sa pravosudnim sistemom

a) Deca žrtve

Član 19. se bavi decom žrtvama nasilja. Naglašava da strane ugovornice moraju imati odgovarajuće zakone kojima se zabranjuje nasilje, te od njih zahteva da primenjuju administrativne, socijalne i obrazovne mere za zaštitu dece. Nasilje obuhvata sve oblike nasilja, kako fizičke tako i psihičke. Od strane ugovornice se zahteva da preduzima zaštitne mere, uključujući uspostavljanje socijalnih programa i mehanizama za rešavanje slučajeva maltretiranja dece.

Član 39. direktno predviđa zaštitu dece žrtava, navodeći da deca i mladi ljudi imaju pravo da se oporave od poteškoća sa kojima se suočavaju i da bi trebalo da očekuju pomoć koja im to omogućava. To obuhvata pomoć

za žrtve i lica koja su preživela nasilje, seksualno nasilje, zanemarivanje, eksploataciju bilo koje vrste, zlostavljanje, mučenje, oružani sukob i trgovinu ljudima.

Član 39. se ne odnosi direktno na korišćenje alata za procenu. Međutim, navodi se da pomoć koju treba pružiti mora obezbediti da se deca i mladi ljudi mogu oporaviti u uslovima koji podstiču dostojanstvo, zdravlje i samopoštovanje, kao i da treba uzeti u obzir njihove stavove u pogledu pomoći koju dobijaju, koja takođe treba da bude u njihovom najboljem interesu.

b) Osumnjičena i/ili optužena deca

U članovima 37. i 40. Konvencije o pravima deteta određuju se detaljni standardi za sisteme maloletničkog pravosuđa i navodi se sledeće: „strane ugovornice će nastojati da podstiču stvaranje zakona, postupaka, organa i ustanova koji se izričito odnose na decu i bave decom za koju se tvrdi, koja su optužena ili za koju je utvrđeno da su prekršila krivični zakon“.

Članovi 37. i 40. se bave pravom na pravično suđenje i posebnim pristupom usmerenim na dete. Svako ko radi sa decom u krivičnopravnom sistemu mora uzeti u obzir pedagoške ciljeve kao što su razvoj deteta i razvojne mogućnosti. S obzirom na to da deca stalno rastu, poboljšavaju svoje sposobnosti i veštine i dalje se razvijaju, moraju biti u stanju da uče na osnovu svojih grešaka. Važni aspekti obuhvataju obrazovanje i reintegraciju, donju starosnu granicu krivične odgovornosti, ulogu roditelja, postupke prilagođene deci, uključujući efektivno učešće. Promoviše se korišćenje vaspitnih naloga kad je to moguće (držanje dece podalje od krivičnopravnog sistema), kao i primena kazni prilagođenih deci i kazne zatvora kao krajnje mere i to na odgovarajući period, što je moguće kraći.

1.3 Opšti komentari

Od usvajanja Konvencije o pravima deteta došlo je do napretka dečjih prava. Komitet za prava deteta, koji je odgovoran za izveštaje država i davanje preporuka stranama ugovornicama, takođe želi da uključi ova dodatna pojašnjenja i trendove koje treba uvesti u njihov rad. Da ti to funkcionisalo, Komitet za prava deteta je izdao nekoliko opštih komentara tokom poslednjih decenija. U nekim opštim komentarima se konkretno navodi individualna procena deteta, naročito u najnovijima:

Opšti komentar br. 14 (2013) o pravu dece da se njihov najbolji interes primarno uzme u obzir (član 3, stav 1)⁵

⁵ https://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf

Deo V se bavi implemetacijom: procenom i utvrđivanjem najboljeg interesa deteta. Navodi se da „*najbolji interes deteta*“ predstavljaju pravo, princip i pravilo postupka koji su zasnovani na proceni svih elemenata interesa deteta ili dece u određenoj situaciji. Prilikom procene i utvrđivanja najboljeg interesa deteta da bi se donela odluka o određenoj meri, treba slediti sledeće korake: (a) prvo, u okviru konkretne činjenične situacije određenog slučaja, utvrditi koji su relevantni elementi u **proceni najboljeg interesa**, dati im konkretan sadržaj i odrediti težinu svakom od njih u odnosu na druge; (b) drugo, da bi se to uradilo, treba slediti postupak koji obezbeđuje pravne garancije i pravilnu primenu prava. **Procena i utvrđivanje najboljeg interesa deteta su dva koraka koja treba slediti kada je potrebno doneti odluku.**

„**Procena najboljeg interesa**“ se sastoji od procene i postizanja ravnoteže između svih elemenata neophodnih za donošenje odluke u određenoj situaciji za određeno dete ili grupu dece. Sprovode je donosilac odluka i njegovo ili njeno osoblje (ako je moguće multidisciplinarni tim), a zahteva i učešće deteta. „**Utvrđivanje najboljeg interesa**“ opisuje formalni postupak sa strogim procesnim zaštitnim merama stvorenim za utvrđivanje najboljeg interesa deteta na osnovu procene najboljeg interesa.

Opšti komentar br. 5 (2003) Opšte mere za sprovođenje Konvencije o pravima deteta (čl. 4, 42. i 44. stav 6) koje mogu da budu veoma relevantne za izgradnju sistema u vezi sa razvojem procesa individualne procene.⁶

U predgovoru ovog opšteg komentara navodi se sledeće: *Komitet za prava deteta daje ovaj opšti komentar da bi prikazao obaveze strana ugovornica da razviju ono što se naziva „opštim merama za primenu Konvencije“.* Različiti elementi ovog pojma su složeni i Komitet želi da istakne da će verovatno u dogledno vreme dati i detaljnija objašnjenja pojedinačnih elemenata, kao dopunu ovog prikaza. *Ovaj pojam je već objašnjen u Opštem komentaru br. 2 (2002) koji nosi naslov „Uloga nezavisnih nacionalnih institucija za ljudska prava u zaštiti i unapređenju prava deteta“.*

Tako u implementaciji svih aspekata prava deteta, strane ugovornice su obavezne da uspostave mehanizme implementacije (npr. nezavisne nacionalne institucije za ljudska prava) kako bi videle da li su ta prava zaista ugrađena i da li se primenjuju.

Opšti komentar br. 13 (2011) Detetovo pravo na slobodu od svih oblika nasilja⁷

Ovaj opšti komentar sadrži više pojedinosti o tome šta je potrebno da se deca zaštite od nasilja, kao i informacije o tome kako sa njima treba postupati ako su doživela nasilje.

⁶<http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhsiQqI8gX5Zxh0cQqSRzx6Zd2%2FQRsDnCTcaruSeZhPr2vUevjbn6t6GSi1fheVp%2Bj5HTLU2Ub%2FPZZtQWn0jExFVnWuhiBbqgAj0dWBoFGbK0c>

⁷https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

U članu br. 50 - Upućivanje, navodi se i sledeće u vezi sa multidisciplinarnom procenom njihovih potreba: „Osoba koja prima izveštaj treba da ima jasne smernice i da prođe obuku o tome kada i kako uputiti pitanje onoj službi koja je odgovorna za koordinaciju odgovora. Prateći ovo, međusektorsko upućivanje mogu da izvrše obučeni profesionalci i administratori kada se otkrije da je deci potrebna zaštita (trenutna ili dugoročna) i specijalizovane usluge podrške. Profesionalci koji rade unutar sistema za zaštitu deteta treba da se obuče za međuagencijsku saradnju i protokole za saradnju. Proces će uključiti: (a) participativnu, **multidisciplinarnu ocenu kratkoročnih i dugoročnih potreba deteta, staratelja i porodice**, koja poziva i daje dužnu težinu stavovima deteta, kao i stavovima staratelja i porodice; (b) **deljenje rezultata ocene** sa detetom, starateljem i porodicom; (c) upućivanje deteta i porodice na čitav niz službi koje ispunjavaju te potrebe; i (d) praćenje i procenu prikladnosti intervencije.“

Opšti komentar br. 24 (2019) o dečjim prava u maloletničkom pravosuđu⁸

Ovaj opšti komentar obuhvata konkretan član (109) o individualnim procenama i multidisciplinarnim pristupima, ali u članu 11. najpre se navodi:

„Rana intervencija za decu ispod donje starosne granice krivične odgovornosti **zahteva multidisciplinarne odgovore po meri deteta** na prve znake ponašanja koji bi se, ako bi dete bilo iznad donje starosne granice krivične odgovornosti, smatrali krivičnim delom. Treba razviti programe intervencija zasnovanih na dokazima koji uzimaju u obzir ne samo višestruke psihosocijalne uzroke takvog ponašanja, već i zaštitne faktore koji mogu ojačati otpornost.“

„**Pre intervencija neophodno je sprovesti sveobuhvatnu i interdisciplinarnu procenu detetovih potreba**. Kao apsolutan prioritet, decu treba podržati u okviru porodica i zajednica. U izuzetnim slučajevima koji zahtevaju smeštanje izvan doma, poželjno je da takvo alternativno zbrinjavanje bude u porodičnom okruženju, iako i smeštanje u instituciju može da bude odgovarajuće u nekim slučajevima, kako bi se pružio neophodan spektar profesionalnih usluga. Treba da se koristi samo kao krajnja mera i u najkraćem mogućem periodu, te da bude predmet sudskog preispitivanja.“

U odeljku V. Organizacija sistema maloletničkog pravosuđa

u članu 109. se navodi: „Pored toga, podstiču se **individualne procene dece i multidisciplinarni pristup**. Posebnu pažnju treba posvetiti specijalizovanim službama u zajednici za decu koja su ispod starosne granice krivične odgovornosti, ali za koju se procenjuje da im je potrebna podrška.“

⁸ <https://undocs.org/en/CRC/C/GC/24>

Opšti komentar br. 12 (2009): Učešće deteta⁹

Ovaj opšti komentar je usredsređen na dodatno objašnjenje člana 12. Konvencije o pravu deteta da bude saslušano. Ne pominju se individualne procene kao takve, ali se na nekoliko mesta ističe značaj procene spodobnosti deteta. Videti član 44:

Procena sposobnosti deteta „Mišljenju deteta se mora posvetiti dužna pažnja, kada analiza ukazuje na to da je dete sposobno da formira sopstveno mišljenje. Ako je dete sposobno da formira sopstveno mišljenje na razuman i nezavistan način, donosilac odluke mora da smatra mišljenje deteta značajnim činiocem u postupku. Potrebno je razviti dobre načine za procenu sposobnosti deteta.“

Prema članu 12. Konvencije o pravima deteta i Opštem komentaru CRC/C/GC/12 iz 2019. godine o pravu dece da se čuje njihovo mišljenje, deca imaju pravo da budu saslušana u svim sudskim i administrativnim postupcima koji ih se tiču. Ovo uključuje postupke individualnih procena u kojima dete – bilo da je žrtva ili osumnjičeno lice – treba saslušati, detetovo mišljenje mora biti uzeto u obzir i mora mu se dati odgovarajuća težina, a detetovo učešće mora biti omogućeno i primereno njegovom uzrastu. Primena ovog prava se široko konceptualizuje kao „učešće“, iako se sam termin ne pojavljuje u Konvenciji.

„Koncept učešća naglašava da uključivanje dece ne bi trebalo da bude samo trenutni čin, već i polazna tačka za intenzivnu razmenu između dece i odraslih o razvoju politika, programa i mera u svim relevantnim kontekstima života dece“ - CRC/C/GC/12

Komitet zatim navodi pravo učešća u Opštem komentaru br. 12 u pet koraka „**Smislenog učešća**“. Učešće u krivičnim predmetima je pravo dece i mladih osoba. Kada mladi osumnjičeni ili žrtve nisu informisani o postupku i ne mogu da komuniciraju o tome šta im se dogodilo, mogu propustiti prilike koje mogu značajno poboljšati njihovu dobrobit. Kada su shvaćeni ozbiljno i smatraju da ih drugi slušaju, bolje su povezani sa društvom, čime se povećavaju šanse da između njih i nadležnih organa, kao što su policija, služba za brigu o mladima i socijalni radnici, postoji veće razumevanje, poverenje, saradnja i bolja komunikacija. Učešće pruža mladim ljudima priliku da shvate u čemu su dobri, da preuzmu odgovornost za svoje postupke i da se razvijaju u širem smislu. Komitet primećuje da je učešće dece sredstvo za stimulisanje punog razvoja ličnosti i razvojnih kapaciteta deteta. Ovaj koncept naglašava da uključivanje dece ne bi trebalo da bude samo trenutni čin, već i polazna tačka za intenzivnu razmenu između dece i odraslih. Pored toga, učešće obezbeđuje zaštitu prava dece koja su ranjiva. (Berger & Wolthuis, 2021))

Komitet kaže u Opštem komentaru br. 12 da treba uzeti u obzir 5 koraka kako bi učešće bilo „smisleno“:

- ◆ **Informisanje:** Deca treba budu informisana o svom pravu da izraze svoje mišljenje i o uticaju koje će njihovi stavovi imati na ishod, kao što su moguće odluke i njihove posledice.

⁹ <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC-C-GC-12.pdf>

- ◆ **Slušanje:** Deca treba da budu sigurna da je odrasla osoba koja je odgovorna za njihovo saslušanje spremna da sluša i da će ozbiljno razmotriti ono što je dete odlučilo da saopšti. Važno je napomenuti da je učešće dece dobrovoljno i da se treba odvijati u bezbednom okruženju u kojem se deca osećaju slobodno da izraze svoje stavove.
- ◆ **Procena sposobnosti deteta:** Ako su deca sposobna da formiraju sopstvene stavove, oni se smatraju značajnim faktorom u rešavanju problema. Potrebno je razviti dobre načine za procenu sposobnosti deteta.
- ◆ **Povratna informacija:** Dečjim stavovima se pridaje odgovarajuća težina. To znači da deca moraju da budu informisana o ishodu procesa i da im se mora objasniti na koji način su njihovi stavovi uzeti u obzir.
- ◆ **Žalbe, pravni lekovi i obeštećenje:** Kada se prava dece zanemaruju ili krše, mora biti jasno da li se može koristiti medijacija ili mehanizam za žalbe.

2. Savet Evrope

2.1 Konvencija sa Lansarotea

Konvencija Saveta Evrope o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (Konvencija sa Lansarotea iz 2007. godine) sadrži važna pravila i propise, uključujući pravila i propise u vezi sa istragom, gonjenjem i procesnim pravom (Poglavlje VII). Ne pominje se individualna procena, ali Konvencija se bavi povezanim aspektima, kao što su metode i načela prilagođena deci.

U Glavi br. 5 - Programi ili mere za intervenciju, član 15 - Opšta načela, u tački 3 navodi se: „*Svaka strana će obezbediti, u skladu sa svojim unutrašnjim pravom, mogućnost za **procenu opasnosti i eventualne rizike** da lica iz člana 16. st. 1. i 2. **ponove krivična dela** ustanovljena u skladu sa ovom konvencijom, a sve u cilju identifikovanja odgovarajućih programa i mera.*“

2.2 Smernice Saveta Evrope o pravosuđu po meri deteta

U skladu sa Konvencijom o pravima deteta, Savet Evrope je izradio Smernice o pravosuđu po meri deteta 2020. godine. U ovim smernicama se ističe da postupci u maloletničkom pravosuđu moraju biti prilagođeni deci. Sistem pravosuđa po meri deteta prema deci se mora odnositi dostojanstveno, s poštovanjem, pažnjom i pravičnošću. Mehanizmi moraju biti dostupni, razumljivi i pouzdani, decu treba slušati, ozbiljno shvatati njihove stavove i obezbediti da budu zaštićeni i interesi onih koji se ne mogu izraziti. Tempo se prilagođava deci: nije ni prebrz ni spor, već razumno brz - Smernice Saveta o pravosuđu po meri deteta (Predgovor).

Pravosuđe po meri deteta je pravosuđe koje je:

- ◆ Dostupno
- ◆ Prilagođeno uzrastu
- ◆ Brzo
- ◆ Marljivo
- ◆ Prilagođeno potrebama i pravima deteta
- ◆ Poštuje pravo na odgovarajući postupak
- ◆ Poštuje pravo na učešće u postupku i njegovo razumevanje
- ◆ Poštuje pravo na privatni i porodični život
- ◆ Poštuje pravo na integritet i dostojanstvo

O proceni se govori u tački 5. Multidisciplinarni pristup pod br. 16: „*Uz puno poštovanje prava deteta na privatni i porodični život, treba podsticati blisku saradnju između stručnjaka raznih profila kako bi se postiglo*

sveobuhvatno razumevanje deteta, kao i procenu njegovog pravnog, psihološkog, socijalnog, emocionalnog, fizičkog i kognitivnog statusa.“

I u tački 17. navodi se sledeće: „*Za stručna lica koja rade s decom ili za decu (kao što su advokati, psiholozi, lekari, policijski službenici, imigracioni službenici, socijalni radnici i posrednici) u postupcima u koje su deca uključena ili koja se neposredno odražavaju na decu **treba obezbediti zajednički okvir za procenu** koji će pružiti neophodnu podršku svima onima koji donose odluke, omogućujući im da na najbolji način služe interesima deteta u svakom datom predmetu.“*

U Odeljku B o najboljem interesu deteta, pod br. 36. navodi se: „*U svim predmetima koji se tiču dece najbolji interesi deteta treba da budu glavna briga. **Treba napraviti tačnu i preciznu procenu situacije.** Ove smernice podstiču razvoj **multidisciplinarnih metoda za ocenu najboljih interesa deteta**, uz priznanje da je to veoma složen poduhvat. Ocena najboljih interesa deteta još je teža kada te interese treba uravnotežiti sa interesima drugih učesnika u postupku, kao što su druga deca, roditelji, žrtve itd. Sve to treba obaviti stručno i baviti se svakim predmetom pojedinačno.“*

Važna je i tačka 37: „***Najbolji interesi deteta uvek moraju biti sagledavani u kombinaciji sa drugim pravima dece**, na primer, sa pravom deteta da se njegov glas čuje, pravom deteta da bude zaštićeno od nasilja, pravom deteta da ne bude odvojeno od roditelja itd. **Sveobuhvatan pristup mora biti pravilo.**“*

2.3 Smernice o zaštiti dece

Savet Evrope se bavi raznim oblicima nasilja nad decom kroz aktivnosti uspostavljanja standarda, izgradnje kapaciteta i podizanja svesti. Posvećen je radu sa 47 država članica i pružanju podrške ovim državama u sprovođenju Agende održivog razvoja Ujedinjenih nacija do 2030. godine, naročito člana 16.2 o [okončanju svih oblika nasilja nad decom](#).¹⁰

U Smernicama politike Saveta Evrope o integrisanim nacionalnim strategijama za zaštitu dece od nasilja i Preporuci CM/Rec(2009)10, u tački 4.2 govori se o profesionalnoj obuci: Tačka 4. „*Svi relevantni profesionalci treba da imaju veštine za sprečavanje, otkrivanje i efektivno reagovanje na nasilje nad decom. U tu svrhu, nacionalni propisi o planu i programu treba da uključe obaveznu stalnu obuku o prevenciji, identifikaciji, **proceni i prijavljivanju nasilja nad decom**, kao i o zaštiti i kontinuitetu brige o deci. Obuka treba da sledi **sveobuhvatan pristup i da prioritet ranom identifikovanju potencijalnih rizika za dobrobit deteta.**“*

¹⁰ <https://rm.coe.int/ending-all-forms-of-violence-against-children-by-2030-the-council-of-e/1680732f2d>

3. Evropska unija

3.1 Strategija o pravima deteta Evropske unije iz 2021. godine

Najnoviji dokument proizveden na nivou Evropske unije (EU) koji se bavi pravosuđem po meri deteta je Strategija o pravima deteta Evropske unije iz 2021. godine koja je izrađena za decu i sa decom. Deca treba da imaju pristup informacijama koje se pružaju na način prilagođen deci kako bi mogli jasno da znaju koja su njihova prava i, u ovom slučaju, šta EU planira da uradi za njih.

Četvrti deo se bavi pravosuđem po meri deteta i nastoji da stvori „EU u kojoj pravosudni sistem podržava prava i potrebe dece“. Individualna procena potreba se ne opisuje detaljno, ali naglašava se važnost donošenja svih odluka uz učešće i mišljenje same dece.

“Potrebna nam je strategija koja uključuje svu decu i koja podržava decu u situacijama u kojima su ranjiva i potrebna nam je strategija koja promoviše i podržava naše pravo da učestvujemo u odlukama koje nas se tiču. To je zato što ništa što se odlučuje za decu ne treba da se odlučuje bez dece. Vreme je da učešće dece postane uobičajeno.

Zaključci dece, 13. Evropski forum o pravima deteta, 2020.

3.2 Povelja EU o osnovnim pravima¹¹

Član 24. Povelje EU o osnovnim pravima (2012) bavi se:

Pravima deteta 1. „*Deca imaju pravo na zaštitu i negu koje su neophodne za njihovu dobrobit. Ona mogu slobodno da izražavaju svoje mišljenje. Takvo mišljenje će biti uzeto u obzir u stvarima koje ih se tiču, u skladu sa njihovim uzrastom i zrelošću.* 2. **U svim postupcima koji se odnose na decu, bilo da ih sprovode državni organi ili privatne ustanove, prvenstveno se uzimaju u obzir najbolji interesi deteta.**“

Izraz „individualna procena“ se ne koristi.

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>

3.3 Direktive relevantne za osumnjičenu decu i decu žrtve

a) Osumnjičeno dete

Član 7 - Pravo na individualnu procenu

1. Države članice obezbeđuju da se uzmu u obzir posebne potrebe dece u pogledu obrazovanja, obuke i socijalne integracije.
2. U tu svrhu, individualno se procenjuju deca koja su osumnjičena ili optužena u krivičnom postupku. Individualna procena naročito treba da uzme u obzir ličnost i zrelost deteta, detetovu ekonomsku, socijalnu i porodičnu situaciju i sve specifične ranjivosti koje dete može da ima.
3. Obim i detaljnost procene se mogu razlikovati u zavisnosti od okolnosti slučaja, mera koje se mogu preduzeti ako se dete proglasi krivim za navodno krivično delo i od toga da li je dete u nedavnoj prošlosti bilo predmet individualne procene.
4. Individualna procena služi za utvrđivanje i evidentiranje, u skladu sa postupkom evidentiranja u određenoj državi članici, takvih podataka o individualnim karakteristikama i okolnostima deteta koji bi mogli biti od koristi nadležnim organima prilikom:
 - a. utvrđivanja da li je potrebno preduzeti neke posebne mere u korist deteta;
 - b. procenjivanja primerenosti i delotvornosti bilo kojih mera predostrožnosti u vezi sa detetom;
 - c. donošenja bilo koje odluke ili odlučivanja o pravcu delovanja u krivičnom postupku, uključujući i prilikom odmeravanja kazne.
5. Individualna procena se sprovodi u najranijoj odgovarajućoj fazi postupka i, u skladu sa stavom 6, pre podizanja optužnice.
6. Moguće je podići optužnicu ako ne postoji individualna procena pod uslovom da je to u najboljem interesu deteta i da je individualna procena svakako dostupna na početku suđenja.
7. Individualna procena se sprovodi uz neposredno učešće deteta. Sprovodi je kvalifikovano osoblje primenjujući što više multidisciplinarni pristup i uključujući, po potrebi, nosioca roditeljske odgovornosti ili drugu odgovarajuću odraslu osobu iz čl. 5. i 15. i/ili specijalizovane profesionalce.

Pravo dece na individualnu procenu njihovih potreba u situacijama kada su žrtve, osumnjičena ili optužena u krivičnom postupku jasnije je uređeno u članu 22. Direktive 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela¹²

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>

i u članu 7. Direktive 2016/800/EU o procesnim zaštitnim merama za decu koja su osumnjičena ili optužena u krivičnom postupku.¹³

Pravilna, multidisciplinarna i pouzdana individualna procena sprovedena u najranijoj mogućoj fazi je zapravo od suštinskog značaja za garantovanje potpunog ostvarivanja niza drugih prava deteta koje je uključeno u krivični postupak, bilo kao žrtva, osumnjičeno ili optuženo lice. To je ključno sredstvo za aktiviranje celokupnog pravičnog postupka usmerenog na dete, u kojem se na dete pre svega gleda kao na dete.

U pogledu posebno osetljivih kategorija dece žrtava, **Direktiva 2011/92/EU o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualne eksploatacije dece i dečje pornografije** (uvodna izjava br. 30)¹⁴ i **Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zaštiti žrtava** (član 16)¹⁵ takođe uključuju odredbe o individualnoj proceni dece sprovedenoj u njihovom najboljem interesu.

U Direktivi 2011/36/EU, na primer, u članu 12. tačka 4. o zaštiti žrtava trgovine ljudima u krivičnoj istrazi i postupcima navodi se:

„Ne dovodeći u pitanje pravo na odbranu i u skladu sa individualnom procenom ličnih okolnosti žrtve koju sprovode nadležni organi, države članice obezbeđuju da žrtve trgovine ljudima dobiju poseban tretman čiji je cilj sprečavanje sekundarne viktimizacije izbegavanjem, koliko je to moguće i u skladu sa razlozima koji su utvrđeni u nacionalnom pravu, kao i sa pravilima o sudskom diskrecionom pravu, praksi i smernicama, sledećeg:

- a. nepotrebnog ponavljanja ispitivanja tokom istrage, gonjenja ili suđenja;*
- b. vizuelnog kontakta žrtava i optuženih, uključujući tokom iznošenja dokaza, na primer tokom ispitivanja i unakrsnog ispitivanja, odgovarajućim sredstvima, uključujući korišćenje odgovarajućih*
- c. iznošenja dokaza na javnoj raspravi i*
- d. nepotrebnog ispitivanja u pogledu privatnog života žrtve.“*

Individualne procene treba sprovoditi uz neposredno učešće deteta - Direktiva 2016/800/EU, 7/7.

Odredbe o tome šta treba uzeti u obzir u individualnoj proceni

Iako je državama članicama ostavljeno mnogo prostora da odlučuju o načinu primene takvih mehanizama, neke odredbe su navedene u direktivama.

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0800>

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0093>

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036>

Direktiva 2016/800/EU sadrži smernice u vezi sa osumnjičenom i/ili optuženom decom. U uvodnim napomenama navedeno je sledeće:

(36) „Individualna procena naročito treba da uzme u obzir ličnost i zrelost deteta, detetovu ekonomsku, socijalnu i porodičnu situaciju, uključujući njegovo životno okruženje i sve specifične ranjivosti deteta kao što su poteškoće u učenju i komunikaciji.“

(37) „Trebalo bi da bude moguće prilagoditi obim i detaljnost individualne procene u skladu sa okolnostima slučaja, uzimajući u obzir ozbiljnost navodnog krivičnog dela i mere koje bi mogle biti preduzete ako se dete proglasi krivim za takvo delo. Individualna procena koja je nedavno sprovedena u vezi sa istim detetom mogla bi se koristiti ako se ažurira.“

(38) „Nadležni organi treba da uzmu u obzir informacije prikupljene prilikom sprovođenja individualne procene kada odlučuju o tome da li je u vezi sa detetom potrebno preduzeti neku posebnu meru, kao što je pružanje praktične pomoći; prilikom procenjivanja primerenosti i delotvornosti mera predostrožnosti u odnosu na dete, kao što su odluke o privremenom pritvoru ili alternativnim merama, uzimajući u obzir detetove individualne karakteristike i okolnosti prilikom donošenja odluka ili preduzimanja radnji u krivičnom postupku, uključujući i izricanje presude. Ako individualna procena još nije dostupna, to ne bi trebalo da spreči nadležne organe da preduzmu takve mere ili donesu takve odluke, pod uslovom da se ispunjavaju uslovi utvrđeni u ovoj direktivi, uključujući sprovođenje individualne procene u najranijoj odgovarajućoj fazi postupka. Kada individualna procena postane dostupna, moguće je preispitati primerenost i delotvornost mera koje su preduzete ili odluka koje su donete pre njenog sprovođenja.“

(39) „Individualna procena treba da se izvrši u najranijoj odgovarajućoj fazi postupka i blagovremeno tako da tužilac, sudija ili drugi nadležni organ mogu uzeti u obzir informacije dobijene na osnovu individualne procene pre podizanja optužnice u svrhu suđenja. Međutim, treba da bude moguće podići optužnicu ako ne postoji individualna procena pod uslovom da je to u najboljem interesu deteta. To bi mogao biti slučaj, na primer, kada je dete u pritvoru, a čekanje da individualna procena postane dostupna predstavlja rizik od nepotrebnog produžavanja takvog pritvora.“

(40) „Države članice treba da budu u mogućnosti da odstupe od obaveze sprovođenja individualne procene ako je takvo odstupanje opravdano zbog okolnosti slučaja, uzimajući u obzir, između ostalog, ozbiljnost navodnog krivičnog dela i mere koje bi mogle biti preduzete ako se dete proglasi krivim za takvo delo, pod uslovom da je odstupanje u skladu sa najboljim interesima deteta. U tom kontekstu, treba uzeti u obzir sve relevantne elemente, uključujući i to da li je dete u nedavnoj prošlosti bilo predmet individualne procene u kontekstu krivičnog postupka ili da li se predmet može voditi bez optužnice.“

b) Deca žrtve

Član 22.

Individualna procena žrtava u cilju utvrđivanja specifičnih potreba zaštite

1. Države članice će se pobrinuti da žrtve ostvare pravo na blagovremenu i individualnu procenu, u skladu sa postojećim procedurama u nacionalnom zakonodavstvu, u cilju utvrđivanja specifičnih potreba zaštite i utvrđivanja da li bi žrtve i u kojoj meri bi imale korist od specijalnih mera primenjenih tokom krivičnog postupka, iz članova 23. i 24, zbog njihove naročite izloženosti sekundarnoj i ponovnoj viktimizaciji, zastrašivanju i odmazdi.
2. Prilikom individualne procene naročito se uzima u obzir sledeće:
 - a. lične karakteristike žrtve;
 - b. vrsta ili priroda krivičnog dela;
 - c. okolnosti pod kojima je izvršeno krivično delo.
3. Kad se radi i individualnoj proceni, posebna pažnja se posvećuje žrtvama koje su pretrpele značajnu povredu ili štetu zbog težine krivičnog dela, žrtvama krivičnih dela motivisanih predrasudama ili diskriminacijom, koje su naročito povezane sa njihovim ličnim karakteristikama, i žrtvama koje veza i zavisnost od počinioca čini posebno ranjivim. U tom smislu, posebna pažnja obraća se žrtvama terorizma, organizovanog kriminala, trgovine ljudima, rodnog nasilja, nasilja u intimnim partnerskim odnosima, seksualnog nasilja, eksploatacije ili zločina iz mržnje, kao i žrtvama sa invaliditetom.
4. Za potrebe ove direktive, podrazumeva se da deca žrtve imaju specifične potrebe zaštite zbog svoje izloženosti sekundarnoj i ponovnoj viktimizaciji, zastrašivanju i odmazdi. U cilju utvrđivanja da li bi i u kojoj meri bi imala korist od specijalnih mera iz članova 23. i 24, deca žrtve krivičnih dela se podvrgavaju individualnoj proceni iz stava 1. ovog člana.
5. Obim individualne procene se prilagođava u odnosu na težinu krivičnog dela i stepen vidljive povrede i štete koju je žrtva pretrpela.
6. Individualne procene se sprovode uz neposredno učešće žrtve i uzimanje u obzir želje žrtve, uključujući i njenu odluku da ne želi da koristi posebne mere zaštite predviđene u čl. 23. i 24.
7. Ako se elementi koji čine osnovu individualne procene znatno promene, država članica obezbeđuje da se individualna procena ažurira tokom celokupnog postupka.

Pravo dece na individualnu procenu njihovih potreba u situacijama kada su žrtve jasnije je uređeno u članu 22. Direktive 2012/29/EU o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela. Pravilna, multidisciplinarna i pouzdana individualna procena sprovedena u najranijoj mogućoj fazi je zapravo od suštinskog značaja za garantovanje potpunog ostvarivanja niza drugih prava deteta koje je uključeno u

krivični postupak, bilo kao žrtva, osumnjičeno ili optuženo lice. To je ključno sredstvo za aktiviranje celokupnog pravičnog postupka usmerenog na dete, u kojem se na dete pre svega gleda kao na dete.

U pogledu posebno osetljivih kategorija dece žrtava, Direktiva 2011/92/EU o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualne eksploatacije dece i dečje pornografije (uvodna izjava br. 30) i Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima i zaštiti žrtava (član 16) takođe uključuju odredbe o individualnoj proceni dece sprovedenoj u njihovom najboljem interesu.

Individualna procena naročito treba da uzme u obzir ličnost i zrelost deteta, detetovu ekonomsku, socijalnu i porodičnu situaciju i sve specifične ranjivosti koje dete može da ima (član 7. Direktive 2016/800). Tokom procene, neophodno je obezbediti da dete bude informisano na odgovarajući način, da mu se pruži odgovarajuća prilika i uslovi da formira svoje stavove i slobodno ih izrazi, u skladu sa svojim godinama i stepenom zrelosti.

Multidisciplinarna i holistička procena obezbeđena u najranijoj mogućoj fazi će omogućiti da najbolji interesi deteta budu primarni faktori u postupku, na primer podržavanjem pristupa dostupnim merama usluga podrške za decu, uključujući restorativnu pravdu. Pored toga, individualizovani i multidisciplinarni pristup je ključan za sprečavanje diskriminacije: naročito u slučajevima u kojima se utvrdi različitost dece koja obuhvata snage i ranjivosti kojima se treba pozabaviti, a ne ih diskriminisati.

Postoji manje konkretnih odredbi o tome kako i ko treba da sprovodi individualnu procenu za decu žrtve nego za osumnjičenu decu ili decu prestupnike (u poređenju sa Direktivom o procesnim zaštitnim merama za decu iz 2016. godine).

Za tu kategoriju dece, cilj individualne procene je naročito da utvrdi stepen rizika od sekundarne i ponovne viktimizacije, zastrašivanja i osvete, kao i koje su posebne mere zaštite potrebne.¹⁶U procesu individualne procene treba uzeti u obzir:

- ◆ Lične karakteristike žrtve, kao što su njegova ili njena starost, pol, rodni identitet i rodno izražavanje, etnička pripadnost, rasna pripadnost, religijsko ubeđenje, seksualna orijentacija, zdravstveno stanje, invaliditet, rezidentni status, poteškoće u komuniciranju, veza sa učiniocem krivičnog dela ili zavisnost od njega i prethodna iskustva u vezi sa krivičnim delima.
- ◆ Vrsta ili priroda krivičnog dela i okolnosti pod kojim je ono izvršeno, na primer da li se radi o krivičnom delu motivisanom mržnjom, predrasudama ili diskriminacijom, ili je u pitanju seksualno nasilje, nasilje u intimnim partnerskim odnosima, da li se izvršilac krivičnog dela nalazio u poziciji kontrole, da li žrtva ima prebivalište u kraju sa visokom stopom kriminala ili u kraju pod snažnim uticajem neke kriminalne bande, ili da li se država porekla žrtve razlikuje od države članice u kojoj je izvršeno krivično delo.¹⁷

¹⁶Član 22 (1, 4), stav 55. Direktive 2012/29/EU; član 19(3) Direktive 2011/92/EU; čl. 12 (3,4), 13, 14. Direktive 2011/36/EU

¹⁷Član 22 (2), stav 56. Direktive 2012/29/EU

Tačna formulacija korišćena u Direktivi EU o žrtvama:

(55) „Tokom krivičnog postupka, neke žrtve su posebno izložene riziku od sekundarne i ponovne viktimizacije, zastrašivanja ili odmazde od strane počinioca krivičnog dela. Postoji mogućnost da ovaj rizik proizlazi iz ličnih karakteristika žrtve, ili vrste, prirode ili okolnosti pod kojima je izvršeno krivično delo. Samo putem individualne procene sprovedene u što kraćem roku, pomenuti rizik može biti efikasno prepoznat. Takve procene treba sprovesti za sve žrtve kako bi se utvrdilo da li im pretil rizik od sekundarne i ponovne viktimizacije, zastrašivanja i odmazde, i koje specijalne mere zaštite zahtevaju.“

(56) „Individualna procena treba da uzme u obzir lične karakteristike žrtve, kao što su njegoa ili njena starost, pol, rodni identitet i rodno izražavanje, etnička pripadnost, rasna pripadnost, religijsko ubeđenje, seksualna orijentacija, zdravstveno stanje, invaliditet, rezidentni status, poteškoće u komuniciranju, vezu sa učiniocem krivičnog dela ili zavisnost od njega i prethodna iskustva u vezi sa krivičnim delima. Mora se uzeti u obzir i vrsta ili priroda krivičnog dela i okolnosti pod kojim je ono izvršeno, na primer da li se radi o krivičnom delu motivisanom mržnjom, predrasudama ili diskriminacijom, ili je u pitanju seksualno nasilje, nasilje u intimnim partnerskim odnosima, da li se izvršilac krivičnog dela nalazio u poziciji kontrole, da li žrtva ima prebivalište u kraju sa visokom stopom kriminala ili u kraju pod snažnim uticajem neke kriminalne bande, ili da li se država porekla žrtve razlikuje od države članice u kojoj je izvršeno krivično delo.“

(57) „Žrtve trgovine ljudima, terorizma, organizovanog kriminala, nasilja u intimnim partnerskim odnosima, seksualnog nasilja ili eksploatacije, nasilja na rodnoj osnovi, žrtve krivičnih dela učinjenih iz mržnje, žrtve sa invaliditetom, kao i deca žrtve često su podložne sekundarnoj i ponovnoj viktimizaciji, zastrašivanju i odmazdi. Treba obratiti posebnu pažnju prilikom procene da li su te žrtve u opasnosti od takve vrste viktimizacije, zastrašivanja i odmazde i mora postojati snažna pretpostavka da će žrtve imati koristi od specijalnih mera zaštite.“

(58) „Žrtvama za koje je utvrđeno da su podložne sekundarnoj i ponovnoj viktimizaciji, zastrašivanju i odmazdi moraju biti ponuđene adekvatne mere zaštite tokom krivičnog postupka. Pravu prirodu ovakvih mera treba odrediti kroz individualnu procenu, uzimajući u obzir želju žrtve. Obim ovih mera treba odrediti ne dovodeći u pitanje pravo na odbranu i u skladu sa pravilima sudskog diskrecionog prava. Brige i strahovi žrtve u vezi sa postupkom treba da budu ključni faktor pri određivanju da li je potrebno preduzeti bilo kakve posebne mere.“

(59) „Neposredne operativne potrebe i ograničenja mogu da onemoguće da, na primer, isti policijski službenik uvek intervjuiše istu žrtvu; bolest, porodijsko ili roditeljsko odsustvo su primeri takvih ograničenja. Osim toga, prostorije specijalno projektovane za intervju sa žrtvama mogu da ne budu na raspolaganju zbog, na primer, renoviranja. U slučaju takvih operativnih ili praktičnih ograničenja, posebnu meru određenu nakon individualne procene možda neće biti moguće sprovesti u svim slučajevima.“

(60) „U slučajevima u kojima je, u skladu sa ovom direktivom, potrebno odrediti detetu staratelja ili zastupnika, pomenutu ulogu može obavljati ista osoba, pravno lice, institucija ili nadležni organ.“

(61) „Svakom službenom licu koje učestvuje u krivičnim postupcima za koje postoji verovatnoća da će doći u kontakt sa žrtvama treba omogućiti da prođe kroz početnu i stalnu obuku čiji će nivo zavisiti od njihovog kontakta sa žrtvom, tako da budu u stanju da prepoznaju žrtve i njihove potrebe i da ih tretiraju sa poštovanjem, saosećajnošću, na profesionalan i nediskriminatorni način. Osobe za koje postoji verovatnoća da se biti uključene u individualnu procenu utvrđivanja specifičnih potreba žrtava i određivanje njihove potrebe za specijalnim merama zaštite treba da dobiju specifičnu obuku o tome kako da sprovedu takvu procenu. Države članice treba da obezbede takvu obuku za policijske i sudske službenike. Isto tako, obuku treba obezbediti advokatima, tužiocima i sudijama, kao i profesionalcima za pružanje usluga restorativne pravde i podrške žrtvama. Ova obaveza, u zavisnosti od potrebe, treba da uključi obuku za specijalne službe za pružanje podrške na koje treba uputiti žrtve ili specijalističku obuku usredsređenu na žrtve sa posebnim potrebama, kao i na specijalnu psihološku obuku. Tamo gde je to važno, ovakve obuke moraju da budu rodno senzitivne. Aktivnosti država članica u vezi sa obukom treba da budu dopunjene smernicama, preporukama i razmenom najbolje prakse u skladu sa Budimpeštanskom mapom puta.“

PRATITE NAS

Terre des hommes in Europe
tdh-europe.org
twitter.com/TdhEurope
www.facebook.com/TdhEurope

Terre des hommes Hellas
www.facebook.com/tdh.greece
twitter.com/tdh_greece

Terre des hommes Romania
tdh.ro
www.facebook.com/TdhRomania

Child Circle
www.childcircle.eu
twitter.com/ChildCircle.EU

Child Rights Center, Serbia
cpd.org.rs
www.facebook.com/Centarzapravadeteta

Defence for Children The Netherlands
www.defenceforchildren.nl
twitter.com/DefenceChildren
www.facebook.com/DefenceForChildrenNL

**Social Activities and Practice
Institute, Bulgaria**
www.sapibg.org/bg
www.facebook.com/sapibg

Projekat FOKUS sufinansira
Program Evropske unije za prava,
jednakost i državljanstvo
(2014-2020)

